

SISEMINISTEERIUM

Anna Semjonova
Majandus- ja Kommunikatsiooni-
ministeerium

Teie: 25.02.2026 nr 13-1/712-1

Meie: 10.04.2026 nr 13-4/35-3

Siseministeeriumi tagasiside üleriigilise planeeringu "Eesti 2050" eelnõule

Lühikokkuvõtte esimesed lõigud kirjeldavad pigem arusaadavalt ja õigete terminitega eesmärki: „Planeeringu eesmärk on tagada tasakaalustatud, vastupidav ja kvaliteetne elukeskkond kogu riigis, kujundades ruumilise aluse riigi julgeolekule, majandusarengule, ökoloogilisele tasakaalule ja regionaalsele sidususele.“ Küll aga elanikkonnakaitse ise ja selle põhikomponendid (varjumine, evakuatsioon, ohuteavitus) ei ole nimetatud, mistõttu puudub nende rakendatavus planeerimispraktikas. Kirjapandud visioon viitab tugevatele eritasandilistele keskustele. Visioon Eesti 2050 ütleb järgmist: „Eesti vastupidavust, kvaliteetset elukeskkonda ja piirkondade elujõulisust veavad tugevad eritasandilised keskused, mida toetavad ökoloogiliselt heas seisus looduskeskkond ja väärtustatud kultuuripärand.“ Praegusel kujul ei saa seda (ilma selge täpsustuseta/viiteta) pidada piisavaks elanikkonnakaitse ja päästevõimekuse vaatest. Ei ole selge, kas see hõlmab elanikkonnakaitset ja/või kriisivalmidust (praktiliselt dokumendis käsitlemata). Laiendatav seos – nt ka p.3.3, kus keskuste rolli saab siduda kriisiteenuste, valmisoleku ja toimepidevusega, samuti p.3.8, kus viidatakse, et „taristu on kasutatav ka kriisiolukordades“. Juhime tähelepanu, et selleks peab olema taristu ka kriiside jaoks arendatud ning tegelikult kriisikindel ja kasutatav.

Ruumipoliitika põhialuste peatükki on ettepanek lisada laiendus, mis tagab ka selgust – „Ruumiline areng peab tagama turvalise ja kriisikindla elukeskkonna, arvestades eriilmeliste riskidega (julgeoleku-, kliima- ja tehnoloogilised riskid) ning toetama elanikkonna iseseisvat toimetulekut kriisiolukordades.“ Planeering käsitleb praeguses sõnastuses küll elukvaliteeti ja kestlikkust, kuid vähem riskipõhist ruumiplaneerimist (all hazard approach), mis on laiapidse riigikaitse keskne põhimõte. Seos on laiendatav *all-hazard* põhimõttega p.3.2 käsitluses.

Palume lühikokkuvõttes kui dokumendis läbivalt „Lai riigikaitse“ asemel kasutada katuserminet „Julgeoleku, sh lai riigikaitse“ või „julgeoleku, sh laia riigikaitse tagamine“, vastavalt kontekstile. „Riigikaitse“ (sh „lai riigikaitse“) terminit on kohane kasutada üksnes sõjalise kaitse ja selleks valmistumise kontekstis. Aluseks on Eesti julgeolekupoliitika alused (JPA), mis on riigi julgeoleku raamdokumendiga ja valdkondlike arengu- ja tegevuskavade koostamise suuniseks. Julgeolek on riigi ja ühiskonna seisund, milles on tagatud riigi püsimine ja toimimine vastavalt Põhiseadusele. Riigikaitse (sh lai riigikaitse) on üks mitmest valdkonnast, mis seda seisundit tagab. Riigikaitse on seejuures suunatud heidutusele ja valmistumisele sõjalise kallale tungi tõrjumiseks. „Riigikaitse“ ei maanda valdavat osa julgeolekuohtudest, mis riiki, ühiskonda ning põhiseaduslikku korda ohustavad (nt pikaajalisest sisserändest tulenevad ohud, radikaliseerumine ja vägivaldne äärmuslus, vaenulike riikide eriteenistuste luure- ja mõjutustegevus, sabotaaž; korrupsiooni levik ühiskonnas; riigipiiri

puutumatus ohustav mittesõjaline vaenulik tegevus; ohud majandusjulgeolekule jms). Enamik neist ohtudest on mittesõjalised, paljud neist on varjatud iseloomuga ning nende ebapiisaval maandamisel realiseeruvad ja avalduvad need ühiskonnas pikema aja jooksul. Riigi julgeolek tagatakse julgeolekupoliitika järjepideva elluviimise kaudu erinevates tegevusvaldkondades, mitte üksnes riigikaitse kaudu. Julgeoleku tagamisel on oluline järjepidev haavatavuste vähendamine ning vaenuliku tegevuse tuvastamise ja tõrjumise võime nii rahu-, kriisi- kui sõjaolukorras.

Teine oluline termin on „turvalisus“ (riigi ülesannete kontekstis „siseturvalisus“). Turvalisus toetab riigi julgeolekut aga on oma sisult siiski erinev. Turvalisus/siseturvalisus on ühiskonna seisund, milles on tagatud inimeste elu ja vara ning õiguste kaitse. Turvalisuse tagamisel räägime ÜRP-is operatiivteenistuste ülesannete tõhusast täitmisest, ohutust keskkonna kujundamisest, ennetustegevusest ja reageerimisest ohtudele ja süütegudele, mis ülalnimetatud seisundit ohustavad (eelkõige politsei, päästeteenistuse ja kiirabi tegevus; laiemalt ka kogu õigussüsteemi tõhus toimimine riigis). Seotud eelkõige elanikkonna ohutuse ja turvatunde tagamise, mitte otseselt riigi püsimise ja toimimise (põhiseadusliku korra) tagamisega. Sobilik on kasutada termineid ka kõrvuti – „Julgeolek ja turvalisus“.

Ettepanek on lk 13 lisada selguse huvides täiendusena lause „Samuti toetab ruumiline planeerimine kriisivalmidust ning turvalisust.“ järele lisada „Ruumilise planeerimise kaudu tuleb luua eeldused elanikkonna kaitseks erinevate ohtude korral, sh tagada toimiv varjumisvõrgustik ning kriisiteenuste ulatuslik kättesaadavus. See tähendab, et planeerimisel tuleb arvestada elanikkonnakaitse vajadustega, sh varjumiskohtade kättesaadavuse, evakuaatsiooniteede toimivuse ning kriisitaristu paiknemisega.“ Praegune käsitlus keskendub riigi ja taristu kaitsele, kuid elanikkond kui kaitstav sihtrühm peaks samuti selgelt välja joonistuma. Laiendatav seos ka p.3.3 ning p.3.8, kus need põhimõtted on väljendatavad läbi ruumilahenduse põhimõtete.

Lisaks tähelepanekud muudatusteks:

1. p.3.1 Lai riigikaitse kui riigi ruumilise toimimise alustala pealkirjas kasutada „lai riigikaitse“ asemel „julgeolekuvajadustega arvestamine“.
2. p.1 lisada: „...rahvuselist segregatsiooni; samuti kinnisomandi koondumist mittedemokraatlike kolmandate riikide kodanike, ettevõtete või üksikute omanike kätte. Eriti oluline on sellise ohu maandamine riigi kriitilise taristu läheduses ja teistes strateegilistes piirkondades.“
3. p.2 kasutada: „Julgeolekut ja turvalisust toetab läbimõeldud...“
4. p.3.1.6 on trükiviga, lauses „Idapiiri väljaehitamise ja selle valvamisega seotud tegevusteks on oluline luua eritingimused, mis võimaldavad ehitada piiriribale 2 piiri valvamiseks vajalikku taristut, seiresüsteeme ning rajada nende toimimiseks vajalikke kommunikatsioone.“ peab nr 2 olema märgitud ülaviitena.
5. Väärtuste kaitseks tuleb tagada ühiskondlik sidusus ja tasakaalustada regionaalset ebavõrdsust tugevatel keskustel põhineva asustusstruktuuriga (p.3.3). Vältida tuleb sotsiaal-majanduslikku ja rahvuselist segregatsiooni. Ettepanek lisada: „Tugevate keskuste arendamisel tuleb valmistuda ka nende kriisivalmiduseks, sealhulgas arvestada päästevõimekusega, tervishoiuteenuste kättesaadavusega ning muu hädavajalikuga elanike turvalisuseks ja kaitseks.“
6. Riigikaitse laia käsituse tagab läbimõeldud keskuste võrgule toetuv asustuse areng (p.3.3.1), energeetiline sõltumatus (p.3.8.2), kohapealne toidutootmine (p.3.4 ja 3.6.3) ja tugev identiteeditunnetus (p.3.3.3.2). Ettepanek lisada: „Lisaks tuleb tagada varjumisvõrgustiku olemasolu, avalike teede kasutamine nii evakuaatsiooniks kui ka muuks kriisilistikaks. Elanikkonnakaitse on osa laia riigikaitsest.“ Seos vt p.3.4 ja 3.8.1.

7. Hoonete ja taristu ruumilise planeerimise lähtekohad on kasutatavus nii igapäeva- kui suurenenud julgeolekuohuga olukordades ning vastupidavus. Kliimamõjudega kaasnev (p.3.2) annab kriisivalmiduse saavutamiseks täiendavad suunised. Ettepanek lisada: „Planeerimisel tuleb muu hulgas arvestada hoonete kasutatavusega elanikkonnakaitse eesmärgil, sh varjumiskohtadena ning evakuaatsiooni- ja kogunemiskohtadena.“
8. Kogukondade elujõulisust toetab kerksuskeskuste võrgustik. Ettepanek lisada: „Kerksuskeskuste võrgustik peab olema piisav ning tagama elanikkonnale kriisiolukorras vajaliku minimaalse esmase toe, info ja teenused.“
9. Maastik, selle liigestus ja maakasutus loovad ruumilised lähtetingimused riigipiiri valvamiseks ja riigikaitseks. Lähimõeldud ruumilise planeerimise kaudu vähendatakse Eesti haavatavusi nii sõjaliste kui mittesõjaliste julgeolekuohtude suhtes. Rohevõrgustik ja väärtuslikud maastikud (p.3.6) moodustavad strateegilise ja taktikalise aluse riigikaitseks, seda sidusalt riigikaitsemaaga. Ettepanek lisada: „Samaaegselt tuleb tagada, et maastikuline ja ruumiline planeerimine toetab elanikkonna liikumist, sh evakuaatsiooni ning ei tekita liikumistakistusi kriisiolukordades.“

Teeme ettepaneku lisada üldtäiendusena p.6-13 lõppu: „Planeeringulahendustes tuleb vältida kriitiliste elanikkonnakaitse võimete koondumist üksikutesse asukohtadesse. Tagatud peab olema nende hajutatud, et vähendada riske elule, tervisele ja varale.“ See haakub otseselt riigikaitse põhimõtetega kriitilise taristu paiknemise kohta. Lisaks on hetkel on ka vastupanuvõime käsitus liigselt kliimakeskne, kuigi strateegiline raamistik ÜRP2050-s läbi laia riigikaitse eeldab laiemat käsitlust. Ettepanek laiendada vastupanuvõime käsitlust, sidudes see julgeoleku, elanikkonnakaitse ja kriisideks valmistumisega ning viidata läbivalt ka teistele peatükkidele, kus need peavad realiseeruma konkreetseteks ruumilisteks lahendusteks.

Täiendavalt lisame, et kogu planeeringu vaates tuleb siseturvalisuse võrgustiku ja siseturvalisuse teenuste planeerimisel arvestada ning planeerimisse kaasata valdkondlikud eksperdid. Näiteks elanikkonnakaitse ja päästevaldkonna eksperdid, et tagada ruumilahenduste toimivus kriisiolukordades, sealhulgas ohuteavituse, evakuaatsiooni ja varjumise korraldamisel. Kriisis muutuvad need teenused põhiteenusteks, kuid planeeringus neid ei käsitleta.

Lisaks toome välja, et ÜRP2050 planeerimispõhimõtete all on eraldi punktid kaitsetööstuste harjutusväljakute kohta (p.9-11) ning samuti on eraldi punkt kaitsetööstuse arendamiseks vajalike alade kohta (p.12). Samal ajal on EL suunamas liikmesriikidele vahendeid ka "civil security industry" (nn tsiviiljulgeoleku sektor) toetamiseks. Nt EL Konkurentsivõime tõstmise fondi määruse EN kohaselt saab EK toetust suunata ka civil security industry sektorile järgmistes valdkondades:

- a. direktiivi 2022/2557 mõistes ETOdele jt kriitilise tähtsusega „majandusüksustele“, keda ähvardavad julgeolekuohud;
- b. elanikkonnakaitse, ennetus ja reageerimisvõime edendamiseks;
- c. kriitilise ja kahetise kasutuse taristu julgeolekuks, turvalisuseks ning kriitilise tähtsusega majandusüksuste toimimiseks;
- d. piirikaitseks ning mere- ja tollijulgeolekuks;
- e. kuritegevuse ennetamiseks ja selle vastaseks võitluseks, eriti raskete kuritegude, terrorismi, vägivaldse ekstremismi, organiseeritud kuritegevuse ja cyber-enabled kuritegevuse valdkonnas;
- f. tsiviiljulgeoleku sektori lõppkasutajate sh julgeolekupraktikute võimekuse tõstmise.

Samuti sätestab sama määruse EN „eritegevused civil security industry poliitika toetamiseks“:

- a. kriitilise ja kahetise kasutusega taristu, aga ka kriitilise tähtsusega majandusüksuste füüsilise, küber- ja hübriidohtude vastane julgeolek ja kerksus;

- b. tehnoloogiad, võimekused ja lahendused, sealhulgas meetmed, mis parandavad turvatehnoloogiate standardimist, sertifitseerimist ja koostalitlusvõimet, ning mis on asjakohased raske ja organiseeritud kuritegevuse, sealhulgas küberkuritegude, samuti vägivallaekstremismi ja terrorismi ennetamisel ja nende vastases võitluses;
- c. tehnoloogiad, võimekused ja lahendused kaupade ja isikute kontrolliks piiridel, piiride ning logistikasõlmede kaitseks, merendusjulgeolekuks ja -seireks ning tollijulgeoleku tagamiseks;
- d. tsiviilvalmidus ning ennetus- ja reageerimisvõimekus julgeolekuohtude vastu, olgu need looduslikku või inimtekkelist päritolu, juhuslikud või tahtlikud;
- e. toetustegevused asjakohase liidu õigusaktide ja poliitika väljatöötamiseks, rakendamiseks, jälgimiseks ja jõustamiseks.

Seega teeme ettepaneku laiendada punkte, mis käsitlevad kaitsetööstuse vajadusi, ka nn tsiviiljulgeolekusektorile (või Eesti õigusaktides nimetatud analoogsele sektorile).

Lisaks juhime ka tähelepanu, et ruumi planeerimine peaks kohe arvestama kaasaegseid sidelahendusi, mis võtavad arvesse järgmiste kümnendite tehnoloogilisi lahendusi (satelliitside, kvanttehnoloogiad, autonoomsed sõidukid jne). Laiema visioonina vaatleme sidet kui ühtset baastaristu komponenti koos elektri, gaasi, transpordi jne valdkondadega. Tehniline taristu peab olema arvestanud ka uute tehnoloogiliste lahenduste ja nendest tuleneva kasvava energiavajadusega (näiteks andmekeskused). Küberturvalisuse osas on punktis 3.8.1 välja toodud, et tõstetakse taristu kliima- ja kriisikindlust, kaitset küberrünnakute ja füüsiliste häirete vastu nii merel kui maismaal.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Anne Siigur
osakonnajuhataja

Kairi Kööts
kairi.koots@siseministerium.ee